

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З КРАСАВІКА 1955 ГОДА ●

● № 23 (3611) ●

● ЧАЦВЕР, 12 СНЕЖНЯ, 2019

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ Ё ІНТЭРНЭЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

Такія прыгожыя, цёплыя дні
Стар. 4

Сваё месца ў крымскай супольнасці
Стар. 5

Не забытыя Вы, “Незабудкі”!
Стар. 7

СВЕТАПОГЛЯД

Родныя людзі на Балканах

У часе візіту Прэзідэнта Беларусі ў Бялград мы чулі шмат неказённых слоў не толькі пра дзелавое партнёрства. “Мы сябры, мы проста родныя людзі. А гэта найвялікшая і шчырая аснова нашага супрацоўніцтва,” — заявіў Аляксандр Лукашэнка на сустрэчы з Прэзідэнтам Сербіі Аляксандрам Вучычам.

Ёсць нейкая няўлоўная мяжа паміж ліхам і дабром — у любую пару жыцця. Нават у цяперашнім часе, віхурным свеце, калі змяшалася, здаецца, усё з усім. Нехта робіць на табе свой бізнес — а ўсміхаецца, як лепшаму сябру. Хтосьці, правёўшы перамовы, здавалася б, “у цёплай дружалюбнай атмасферы”, кідае ўслед табе, толькі прыкрыеш за сабой дзверы, раздражнёна: “Пайшоў ты!..”. Цынчны кар’ерыст, цягнуўшы жылы з падначаленых на шляху да ўлады, знаходзіць сабе апраўданне: “Нічога асабістага: толькі бізнес”. Эх, як хочацца тады кінуць бяздушнаму спрытнаму, перафразуючы беларускае народнае: “Бізнес добра вАмі ўгноены — вось таму ён і расце!”.

Здзелкі па брэксіце, гандлёвыя войны, афшоры, падстаўныя фірмы, кантрафакт, чорныя рыэлтары, падпольныя цахі, ценовая эканоміка, брудная нафта, гандлёвыя санкцыі... Не хочацца доўжыць. Хочацца жыць — і не баяцца, што цябе “кінуць”. Што табе здрадзяць. Што табе “ўсунуць”. Што цябе скарыстаюць і выкінуць, як салфетку. Спішуць, выбракуюць. Ды яшчэ і ўпінкуць: “Я ж табе...” Ці ў маштабах краіны: “Ну мы ж вам, беларусам...”. Таму ўсё больш цэнні з гадамі не столькі матэрыяльны дабрабыт (важна ж не колькі маеш — важна, каб табе хапала), колькі годных людзей, хто адчувае няўлоўную мяжу паміж ліхам

Аляксандр Лукашэнка і Аляксандр Вучыч заўсёды сустракаюцца як родныя людзі

і дабром. І, трымаючы ўсімі сіламі раўнавагу на Тэрыторыі Добра, ніколі мяжу тую не пераступае.

Вядома ж, у вялікай палітыцы — свае законы, піяр-хады, палітэхналогіі. Але ж калі ёсць духоўная роднасць і шчырасць паміж людзьмі, то гэтаму верыш і без “прыпраў”. Перагледзьце фотаздымкі, відэарэпартажы з часу візіту Прэзідэнта Беларусі ў Сербію.

Мяркую, шмат зразумееш, адчуеш і без слоў. А нехта, магчыма, згадае, як у 1999-м малады Прэзідэнт маладой Рэспублікі Беларусь паляцеў у Бялград. Які тады бамбілі самалёты НАТА. “Чаго ж яго туды, у самае пекла панесла?...” — пэўна, не толькі беларускія бабулькі, памятаючы жахі Вялікай Айчыннай, так разважалі. Ды і маліліся за смельчака. → **Стар. 2**

ТЭРЫТОРЫЯ ДАБРЫНІ

Радасць на парадку дня

У Беларусі ў чарговы раз пачалася маштабная дабрачынная акцыя “Нашы дзеці”

Пра тое, каб у дзетак у Навагодне-Калядную пару было больш нагодаў для радасці, руху ў Беларусі не толькі Дзед Мароз і Снягурка. У краіне штогод праходзіць Усебеларуская дабрачынная акцыя “Нашы дзеці”. Кіраўнікі міністэрстваў ды іншых органаў дзяржкіравання, мясцовых улад, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый на павестку дня ставяць... дзіцячую радасць. Салідныя дзядзі-цёці наведваюць дзіцячыя інтэрнаты, дамы сямейнага тыпу, апыжыны і прыёмныя сем’і, а таксама тыя сем’і, якія выхоўваюць дзяцей-інвалідаў. Не застаюцца без высокай увагі й цэнтры карэкцыйна-развіваючага навучання і рэабілітацыі, бальніцы. Чыноўнікі віншуюць дзяцей з Новым годам, Калядамі, прывозяць ім падарункі. Да таго ж аказваюць дапамогу кіраўніцтву такіх падшэфных устаноў у вырашэнні бягучых праблем.

Акцыя праходзіць да 10 студзеня. Пра жаданне паўдзельнічаць у ёй заявілі каля 100 арганізацый. Наведаць сёлета можна больш за 130 аб’ектаў.

Іван Іванаў

ДЫЯЛОГ КУЛЬТУР

Сербскія ўражанні Мікіты Супрунчука

Выкладчык з Мінска, які некаторы час меў статус “замежнага лектара” ў Бялградскім універсітэце, даў інтэрв’ю сваёй былой студэнтцы

Для Мікіты Супрунчука ў маіх суайчыннікаў-сербцаў ёсць толькі самыя добрыя словы. Пра яго чула меркаванні: ён ціхі ды спакойны чалавек, вельмі шчыры і праніклівы. Не прыхоўвае, да чаго ляжыць сэрца. Хоць не нарадзіўся ў Сербіі, але ж любіць нашу краіну, заўсёды вяртаецца да яе, і на сербскай мове гаворыць вельмі добра. Сербская мова, культура — гэта ягоны прафесійны інтарэс.

Мікіта Віктаравіч — кандыдат навук, дацэнт кафедры тэарэтычнага і славянскага мовазнаўства Белдзяржуніверсітэта, загадчык кафедры рускай мовы для замежнікаў у Мінскім дзяржаўным лінгвістычным універсітэце. Закончыў філалагічны

факультэт БДУ (2002), выкладае сербскую мову (тэарэтычную граматыку і практыку маўлення), а таксама рускую мову як замежную. Кандыдацкую абараніў у 2005-м па сербскай граматыцы. Мікіта Віктаравіч — адзін з заснавальнікаў Мінскага лінгвістычнага гуртка. Працаваў некаторы час выкладчыкам беларускай і рускай моваў на філалагічным факультэце ва ўніверсітэце Бялграда, прычым быў для нас, прызнаюся, адным з любімых выкладчыкаў.

З Мікітам Віктаравічам мы амаль цэлы дзень гутарылі ў Бялградзе, калі ён удзельнічаў у XVI Міжнародным з’ездзе славістаў, які праходзіў летась 20–27 жніўня. На падставе гутарак я зрабіла інтэрв’ю, якое на пачатку 2019 года было змешчана ў сербскім часопісе “Knjizevni pregled” (“Літаратурны агляд”). Прапануючы чытачам варыянт інтэрв’ю на беларускай мове.

— **Мікіта Віктаравіч, як пачыналіся Вашы дарогі ў Сербію?**

— Калі я вучыўся на філфаку БДУ, то спецыялізаваўся на кафедры славянскіх моў і тэарэтычнага мовазнаўства. Заснаваў яе ў 1966-м годзе выдатны вучоны, прафесар Адам Супрун. Ягоныя вельмі цікавыя лекцыі мне пашчасціла слухаць у 1997–98 гадах. Кіраўніком жа маёй

дысертацыі, прысвечанай асаблівасцям сербскай граматыкі, быў былы аспірант Адама Яўгенавіча, цяперашні прафесар філфака БДУ Барыс Норман, выбітны навуковец. Дзякуючы такім слаўным людзям я маю інтарэс да славістыкі. На філалагічным факультэце БДУ з 2005 года выкладаю сербскую мову, лінгвістыку, некаторыя іншыя прадметы.

— **А калі ў Вас з’явілася цікавасць да сербскай мовы? Хто былі вашы настаўнікі?**

— Яшчэ ў школе мяне цікавіла гісторыя Югаславіі, таму сачыў за навінамі з Сербіі, Македоніі, Босніі, Харватыі. Тады, у 90-я, паступалі ў асноўным паведамленні пра санкцыі, канфлікты, войны, дэманстрацыі... Гэта былі прыкметы перамен, перабудовы, надыходу новых часоў. Акрамя таго, я захапляўся, і мае сваякі, сябры таксама, гераізмам сербскіх салдат. Вось так цікавасць да краіны, яе народа пачалася з бягучых, гарачых навін. У выніку я стаў больш чытаць пра гісторыю паўднёвых славян. У старэйшых класах матэматыка і мовы ў мяне ішлі добра, таму некаторы час і сумняваўся: які ж кірунак для далейшага навучання абраць? Вырашыў пайсці на філалагічны факультэт. А

Мікіта Супрунчук

ў той час, у 90-я, былі яшчэ свежыя ўспаміны пра Югаславію як магутную, багатую, слаўную краіну. Скажам, у нас у Беларусі выдатнай рэпутацыяй карысталіся абутак, мэбля, адзенне з Югаславіі. У Беларускай дзяржуніверсітэце ў 1997-м годзе ўпершыню была набрана група студэнтаў па сербскай мове і літаратуры: два хлопцы і дзевяць дзяўчат. Выкладчыцай сербскай мовы была Людміла Лявонава, цудоўная знаўца сербскай культуры, перакладчыца, вельмі сардэчны, далікатны, добры чалавек. А літаратуру выкладаў прафесар Іван Чарота, літаратурны крытык, перакладчык і ўкладальнік шэрага анталогій, які некалькі дзесяцігоддзяў вывучае сербскую культуру, беларуска-сербскія сувязі. → **Стар. 6**

ISSN 0439-3619

9 770439 361003

1 9023

СВЕТАПОГЛЯД

Родныя людзі на Балканах

Аляксандр Лукашэнка і старшыня Народнай скупшчыны Сербіі Мая Гойкавіч

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)
Аляксандр Вучыч, прымаючы цёзку, таксама з вялікай удзячнасцю прыгадаў той гістарычны візіт, які сербы ўспрынялі як знак братэрскай падтрымкі з боку ўсіх беларусаў. Сам Вучыч займаў тады пасаду Міністра інфармацыі, таму ведаў і разумеў: Лукашэнка рызыкаваў. Высокі госць у працяг тэмы разважаў: “Тады ніхто не думаў пра тое, што мы здзісьнем нейкі гераічны ўчынак. Мы ехалі да сваіх братоў, да сяброў. Калі-небудзь я ў дэталях раскажу, што таму папярэднічала, што было потым. Але ж так склалася, што мы не маглі кінуць у бядзе блізкіх нам людзей. Так, мы не гіганцкая імперыя. Але мы — ва-

шы людзі, а вы — нашы. Таму мы павінны былі быць разам. Потым было шмат адпаведных мерапрыемстваў, гуманітарных місій. Многія спрабавалі перашкодзіць нам у супрацы з вамі. Але запланаванае тады мы рэалізавалі”.
Ёсць розныя знакі павагі ў дачынэнні да афіцыйнай асобы: такая мова палітыкі. Дый не толькі яе. Скажам, у Палацы Сербіі Аляксандра Лукашэнка віталі й галасамі званоў з праваслаўнага храма насупраць. Яны загаварылі, як пад’ехаў прэзідэнцкі картэж. Нібы вера сербаў пачала дыялог з роднаю — праваслаўнаю — верай прадстаўнікоў беларускай дэлегацыі. Кажуць, у той знакавы момант

праз шчыльныя хмары над Бялградом прабілася сонца. Потым выкананне гімнаў Беларусі ды Сербіі суправаджалі артылерыйскія залпы.
Як сведчаць рэпартажы калег, на перамовах галоўная ўвага надавалася гандлёва-эканамічнай супрацы. Сербская эканоміка на ўздыме, і сумесныя прасекты з Беларуссю могуць мець узаемавыгадны плён. Дарэчы, і сербскі бізнес мае свае інтарэсы ў Беларусі. Найвядомы прыклад — кампанія “Данна Холдынз”, якая ўзводзіць у беларускай сталіцы буйныя аб’екты “Маяк Мінска” і “Мінск Мір”. Узровень двухбаковага таваравароту (150 мільёнаў долараў) не задавальняе абодва бакі. Казалі: трэба выходзіць на паўмільярда. Беларусам цікавае выгаднае геаграфічнае становішча Сербіі, рэжымы свабоднага гандлю краіны з ЕС, ЕАЭС, Турцыяй. Там добрыя тэмпы развіцця будаўнічай галіны, сельскай гаспадаркі. Таму нядзіўна, што наша сельгастэхніка ў Сербіі запатрабаваная. У горадзе Новы-Сад пяць гадоў працуе зборная вытворчасць трактароў малой магутнасці, а МТЗ на бізнес-форуме заключыў новыя кантракты. Ездзяць па Бялградзе нашы тралейбусы й аўтобусы, запатрабаваныя ў Сербіі БЕЛАЗы. Усяго ж у часе беларуска-сербскага бізнес-форуму ў Бялградзе падпісаны кантракты на \$100 млн.
Зрэшты, сапраўднае братэрства вымяраецца, вядома ж, не ў далярах. Аднак развіццю шматбаковых кантактаў духоўная роднасць народаў Беларусі ды Сербіі, безумоўна, вельмі спрыяе.

Іван Ждановіч

ПРЫГАЖОСЦЬ І СІЛА

У першую чаргу — душа...

Выстава “Старонкі дзённіка” мастачкі Ганны Гадзіравай, прысвечаная Міжнароднаму Дню інвалідаў, працуе у Мінску

Выставачны павільён “Буквіца” Храма-помніка ў гонар Усіх Святых прымае гэтую светлую, душэўную выставу. Ганна Гадзірава стварае лірычныя пейзажы. “Вячэрнія ружы”, “Далікатнае полымі гладыёлусаў”, “Вясна ў Міхайлаўскім скверы”, “Адлюстраванне”... Колькі ў яе карцінах цёплыні, замілавання! Цэлы мастацкі свет колераў, ліній, таноў і, мне падалося, нават пахаў раслін і кветак. Тонка й рамантычна выяўляе мастачка тое, што ўбачыла, душою ўспрыняла. Неяк жа ўдаецца ёй спалучаць нябесную празрыстасць акварэлі з больш важкім, “зямным” алеем.

Ганна Анфімаўна расказала на вернісажы, што дзяцінства яе прайшло сярод блакітных азёраў і лясоў — у маленькай вёсачцы Кулакова на Віцебшчыне. Бацька заўсёды браў яе з маленства з сабой у лес, і з таго часу абудзілася ў дзяўчынкі моцнае жаданне замалёўваць усю прыгажосць, якую могуць падараваць краявіды. Маці, наадварт, імкнулася засцерагчы кволую дачушку сваю ад такіх далёкіх вандровак. Не ведала ж тады: Ганна яе настолькі моцна захоча стаць мастачкай, што, нягледзячы на інваліднасць, падасца вучыцца ў сталіцу. Закончыла спачатку Мінскае мастацкае вучылішча імя Глебава, потым — Віцебскі дзяржаўны педуніверсітэт: каб мець

яшчэ й магчымасць навучаць іншых майстэрству малявання.

Ганна Анфімаўна гаворыць: свет мастацтва для яе больш блізкі, чым для тых інвалідаў, якія не змаглі атрымаць спецыяльную адукацыю, хоць і таленавітыя ад нараджэння. Цяпер Ганна Гадзірава кіруе клубам-студыяй “Палітра радасці”, якая працуе пры Мінскай гарадской арганізацыі грамадскага аб’яднання “Беларускае таварыства інвалідаў”. Сваім вучням яна не дае ніякіх пабляжак: патрабуе высокага майстэрства ў маляванні, строга іх твора ацэньвае. Так і кажа: “У мастака павінна быць у першую чаргу душа, а ўжо колькі ў яго рук, ног — не так важна”.

Таленты з мастацкай студыі “Палітра радасці” атрымалі прызнанне на высокім міжнародным узроўні. У прыватнасці, выстава карцін беларускіх мастакоў з абмежаванымі магчымасцямі ладзілася ў Жэневе Пастаянным прадстаўніцтвам Беларусі пры аддзяленні ААН. А пейзаж Ганны Гадзіравай “Лясное возера” быў тады перададзены ў фонд Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці ў

Ганна Гадзірава

тым горадзе. Мастачка ладзіць пленэры, выставы для людзей з абмежаванымі магчымасцямі. Найбольш паспяховы праект сярод іх — “Мир без границ”, у якім на роўных супрацоўнічаюць мастакі-інваліды студыі “Палітра радасці”, а таксама прафесійныя мастакі з Беларусі ды Расіі. Ганна Гадзірава ўдзельнічае ў міжнародных мастацкіх пленэрах у Польшчы, Германіі, Чарнагорыі, Расіі, Украіне. За актыўны ўдзел у культурным жыцці польскага горада Хенціны атрымала памятны медаль і ўдзячнасць ад бургамістра.

Выстава “Старонкі дзённіка” зладжана пры падтрымцы Мінскай гарадской арганізацыі “Беларускае таварыства інвалідаў”, Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур і Беларускага культурнага цэнтра духоўнага адраджэння.

Ганна Лагун

Такой мастачка намалювала Плошчу Перамогі ў Мінску

СА СТУЖКІ НАВІН

Саюзнай дзяржаве — 20 гадоў

Дагавор аб стварэнні Саюзнай дзяржавы паміж Беларуссю і Расіяй быў падпісаны 8 снежня 1999 года. “Гэты дакумент вывеў беларуска-расійскія адносіны, заснаваныя на векавой дружбе, сваяцтве гістарычных лёсаў і агульнасці жыццёвых інтарэсаў нашых народаў, на ўзровень сапраўднага саюзніцтва і стратэгічнага партнёрства”, — гаворыцца ў віншаванні, якое Старшыня Вышэйшага дзяржаўнага савета Саюзнай дзяржавы, Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка накіраваў Прэзідэнту Расіі Уладзіміру Пуціну. У віншаванні гаворыцца, што “Беларусь і Расія шмат чаго дасягнулі: яны каардынуюць дзеянні на міжнароднай арэне, сумесна ўмацоўваюць абароназдольнасць, узаемяна дапаўняюць адзін аднаго ў эканоміцы. Створана агульная гуманітарная, сацыяльная, культурная і адукацыйная прастора. Грамадзян дзвюх краін не падзяляюць межы, візы, мытні”. Беларускі лідар выказаў упэўненасць, “што мы зможам надаць новую дынаміку рэалізацыі саюзнай дамовы, няўхільна прытрымліваючыся прынцыпаў раўнапраўя і даверу”.

Прэзідэнт Расіі таксама накіраваў віншавальнае пасланне ў адрас Прэзідэнта Беларусі. Ён адзначае, што пазітыўны досвед, назапашаны ў рамках Саюзнай дзяржавы, актыўна выкарыстоўваецца ў больш шырокім фармаце Еўразійскага эканамічнага саюза. Уладзімір Пуцін выказвае упэўненасць, “што сумеснымі намаганнямі мы забяспечым далейшае развіццё ўзаемавыгадных інтэграцыйных працэсаў, двухбаковага ўзаемадзеяння на ўсіх напрамках”.

Напярэдадні, 7 снежня, у Сочы прайшлі перамовы Аляксандра Лукашэнка і Уладзіміра Пуціна. У ліку іншых абмяркоўваліся пытанні аб цане паставак расійскага газу ў Беларусь, зняцця на-яўных абмежаванняў на пастаўкі беларускіх прадуктаў харчавання ў Расію ды іншыя.

А 10 снежня ў Маскве прайшла навукова-практычная канферэнцыя, прымеркаваная да 20-годдзя падпісання Дагавора аб стварэнні Саюзнай дзяржавы. Выступаючы на ёй, Пасол Беларусі ў Расіі Уладзімір Сямашка заявіў, што сёння Саюзная дзяржава перажывае прынцыпова новы этап: “Стаіць задача ўзвядзення матэрыяльнай і эканамічнай базы для дасягнення тых мэт”, што былі пазначаны ў Дагаворы. Канферэнцыя сабрала каля 500 удзельнікаў з Беларусі ды Расіі.

60-гадовы юбілей у Коласаўскага музея

Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа, яго шматлікія сябры й партнёры па ўсім свеце адзначаюць 60-годдзе з дня заснавання ўстановы. Са святам калектыў Коласаўскага музея павіншаваў Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка. Ён адзначыў, што ўнікальныя экспазіцыі залаў, разнастайныя праекты і праграмы музея прыцягваюць наведнікаў, раскрываюць перад імі шматгранны вобраз знакамітага земляка: “Сёння ўстанова — гэта своеасаблівы цэнтр айчынных культуры, месца, дзе беражліва захоўваецца гісторыя жыцця і дзейнасці Песняра, які зрабіў вялікі ўнёсак у фармаванне літаратурнай мовы, патрыятычнай свядомасці беларускага народа”.

Падрыхтаваў Іван Ждановіч

ІНІЦЫЯТЫВА

Уваравічы памятаюць

У гарадскім пасёлку Буда-Кашалёўскага раёна Гомельшчыны незвычайным чынам адзначалі 76-ю гадавіну яго вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў

З гісторыі Вялікай Айчыннай вайны вядома: некаторыя населеныя пункты Беларусі былі вызвалены Чырвонай арміяй ад ворагаў яшчэ восенню 1943 года. Прычым воіны самых розных нацыянальнасцяў. Савецкага Саюза былі ў шэрагах вызваліцеляў. Ваявала ж уся велізарная краіна. Пра тое памятаюць і ў Буда-Кашалёўскім раёне. А мясцовыя жыхары, адзначаючы памятныя даты, запрашаюць да сябе ў госці нашчадкаў тых, хто ў суровую пару праліваў сваю кроў (і кроў ворагаў) за вызваленне Беларусі.

Нядаўна мяне запрасілі ў гарадскі пасёлак Уваравічы паўдзельнічаць у вялікай гістарычнай рэканструкцыі вызвалення колішняга мястэчка пад назвай “Дарогай памяці”. Кіраваў “ваеннымі дзеяннямі” ля мемарыяльнага комплексу, што ўзведзены ў памяць пра загінулых там воінаў, а таксама мірных жыхароў, што сталі бязвіннымі ахвярамі вайны, Віталь Мядзведзеў — ён кіруе ваенна-патрыятычным мотаклубам “Штрафбат” з Гомеля. На свята прыехалі й сябры іншых падобных клубаў з Беларусі, расійскага Санкт-Пецярбурга (у тым ліку й беларусы, што там жывуць).

Ініцыявала такія незвычайны фармат святкавання вызвалення Уваравіч Любоў Родава, старшыня мясцовай ветэранскай арганізацыі. Калі гасцяваў у гар-

пасёлку, я даведаўся: сын Любоўі Мацвееўны, Андрэй Ліўшыц, жыве цяпер у Ізраілі. Жонка ў яго — з Данецка, у сям’і гадуецца Эма ды Адам. Яшчэ мне расказалі: стрыечны брат уваравіцкай грамадскай актывісткі, Уладзімір Азараў, заснаваў у ізраільскім горадзе Ашкелон рускамоўны тэатр. Хоць Уладзімір Якаўлевіч і памёр год таму, а тэатр і літаратурны клуб там жывуць, да таго ж цяпер носяць імя гэтага ўраджэнца Беларусі. А дачка ветэранкі, Клара Клімава, — настаўніца Уваравіцкай школы. Дарэчы, яна, як і ўсе іншыя педагогі, вучні разам з дырэктарам Аляксандрам Канцавенкам актыўна паўдзельнічалі ў масавых сцэнах гістарычнай рэканструкцыі-прадстаўлення. Быў такі хвалюючы момант у фінале дзеі. Да пліт памяці па загінулых выйшлі з поля бою ды застылі жывыя воіны. Туды ж прыйшлі, хоць і хо-

ладна было, дзеці з кветкамі, белымі шарамі. А Маці ў чорным адзенні (яе ролю выконвала Кацярына Пяршлевіч з нашага Тэатра фальклору “Матуліна хата”) усё хадзіла, прыглядвалася ў твары — шукала свайго сына-салдата сярод жывых. Але знайшла ягонае імя — сярод загінулых. І ў гэты хвалюючы момант гучалі з дынамікаў пранізлівыя словы: “Ах, вайна ты, вайна... Ліхалецце якое! Колькі жыццяў сплыло з той крывавай ракою! Не сустрэць мне цябе — пахаронку ўжо ўнукі чытаюць! А рака ўсё цячэ: бо па свеце ж і сёння страляюць”.

На братніх могілках Уваравіч пахаваны воіны розных нацыянальнасцяў. Мемарыял — дагледжаны, памяць вызваліцеляў шануюць мясцовыя жыхары. Сярод тых, хто выступіў у часе грамадзянскай акцыі, быў і Міхаіл Аўдзееў з Масквы.

Л. Родава праводзіць экскурсію ў школьным музейным пакоі

Так Маці шукае сыночка свайго...

Якут па нацыянальнасці, ён прыехаў у Беларусь сам, прывёз і сына: каб яму паказаць месца, дзе загінуў, пахаваны іх продкагерой. Незвычайная цеплыня ў голасе выступоўцы, глыбокая мудрасць на першы погляд простых слоў кранулі ўсіх. Са слязьмі на вачах расіянін шчыра дзякаваў беларусам за тое, што зберагаюць памяць пра вайну: і кіраўніцтва раёна, і кіраўніку сельсавета Віталю Панцялеенку, і простым месцічкоўцам.

Пасля ўрачыстасцяў на мемарыяле ў мясцовым Доме культуры быў канцэрт. Пачынаўся ён з літаратурна-музычнага ды спеўнага пралог, які падрыхтаваў Тэатр фальклору “Матуліна хата”. Потым выступалі самадзейныя артысты з Гомеля, з грамадскага аб’яднання Гомельская абласная яўрэйская абшчына “Ахдут”. Кіруе суполкай Уладзімір Гершанок, а самадзейнасцю шмат год кіруе Тамара Фейгіна.

Уваравічы — гарпасёлак шматнацыянальны. З багатымі працоўнымі традыцыямі, дый талентаў розных мае нямала. Якраз там жыве Вольга Аўра-

менка — народная настаўніца СССР (было калісь такое званне, прычым Вольга Сысоеўна ў тым ганаровым спісе ідзе пад № 1!), заслужаная настаўніца БССР, ганаровая грамадзянка Буда-Кашалёўскага раёна. У яе ў пару ўрачыстасцяў надарыўся 85-гадовы юбілей, дык мы пайшлі ветэранку павіншаваць. То ад песні “Матуліна хата”, якую ёй заспявалі, — слязінкі пабеглі з удзячных вачэй.

Узрушана была тым, што так годна спраўдзілася мара яе, Любоў Родава. Шмат віншаванняў атрымала з нагоды 76-годдзя вызвалення Уваравіч, у тым ліку з расійскіх гарадоў Цюмені, Ульянаўска, Якуцка, Санкт-Пецярбурга. Яшчэ былі цёплыя весткі з Ізраіля, Літвы, Эстоніі ды іншых краін — у асноўным ад нашых землякоў, якія разляцеліся па свеце. Паклон вам, Любоў Мацвееўна, за вашы добрыя справы, за памяць і за ўменне паядноўваць людзей у высакародным руху па Дарозе Памяці.

Мікола Котаў,
фалькларыст, удзельнік
гістарычнай рэканструкцыі
“Дарогай памяці”

КНІЖНАЯ ПАЛІЦА

Што спяваць? Выбірайце!

Семінар-прэзентацыя “Новыя выданні для аматарскіх калектываў мастацкай творчасці” праішла ў Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур

Падобныя імпрэзы ладзяцца штогод напрыканцы лістапада: каб прадставіць выданні, што з’яўляюцца дзякуючы Дзяржпраграме “Культура Беларусі” на 2016–2020 гады. Сёлета РЦНК выдаў дзве кніжкі: “Апрацоўкі беларускіх народных песень: для прафесійных і аматарскіх калектываў мастацкай творчасці”

Міхаіла Дрынеўскага і “Краіна мая, песня мая”: песні на вершы беларускіх паэтаў” Яўгена Ксяневіча.

У зале РЦНК адчувалася радаснае ажыўленне: Міхаіл Дрынеўскі, кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору імя Генадзя Цітовіча, і кампазітар-песеннік Яўген Ксяневіч з’явіліся на сцэне ў суправаджэнні артыстаў, якія й спявалі песні з іх зборнікаў. Міхаіл Паўлавіч быў разам з хорам: ён працуе з ім больш за 50 гадоў! А Яўген Ксяневіч выйшаў з ансамблем “Новы дзень” і па-

тамі, чые вершы натхнялі яго на стварэнне песень. Удзячнымі слухачамі былі кіраўнікі вакальных гуртоў народнай творчасці, метадысты цэнтраў народнай творчасці: ім новыя кнігі — падмога ў працы.

Маэстра Дрынеўскі прызнаўся, што яшчэ студэнтам любіў рабіць апрацоўкі. Тыя, што ўвайшлі ў зборнік, прызначаны для хараваых і пеўчых калектываў, што ўжо маюць “свой голас”, адметнасць. Песні “Як пайду я дарогаю...”, “Ляцеў голуб ды над морам...”, “Ой ты, грушка мая...”, “Ночы мае, ночушкі...” госці пачулі ў дзівоным выкананні знакамітага хору. Песні гэтыя — не для ўвяселення публікі: яны, падалося мне, прасякнуты болем, жалюбою душы. Тым, дарэчы, і адметны беларускі фальклор: у ім няшмат песень вясёлых ды разгульных. Міхаіл Паўлавіч правёў майстар-клас: усім у зале раздалі партытуры, і пасля невялічкай рэпетыцыі слухачы ўжо тужліва зацягнулі: “Даўно ў той хаце не была...”.

Творы са зборніка Яўгена Ксяневіча “Краіна мая, песня мая” агучвалі артысты народнага вакальна-інструментальнага ансамбля “Новы дзень” Палаца культуры Беларускага аўтазавада (Жодзіна). Мы пачулі песні “Закаханая” (верш Анатоля Сыса), “Купальская песня” (верш Сяргея Грахоўскага), “Краіна мая” (верш Пімена Панчанкі). Аляксандр Валодчан-

ка, кіраўнік фальклорнага ансамбля ўкраінскай песні й абраду “Ватра”, спяваў “Абеліскі” (верш Івана Карэнды), “Табоя” (верш Рыгора Барадуліна), “Споведзь” (верш Яўгена Пясецкага). Паэты Іван Карэнда, Яўген Пясецкі, Валянціна Гіруць-Русакевіч, Леаніла Кароль, што прыйшлі павіншаваць аўтара, упершыню пачулі песні на свае вершы ды прыемна былі ўражаны. У падарунак атрымалі й сам зборнік.

Яўген Ксяневіч прызнаўся: заўсёды любіў пісаць музыку на вершы беларускіх паэтаў. У газеце “Звязда” Яўген Антонавіч некаторы час веў рубрыку “Песню бярыце з сабою” (пасля таго, як не стала ранейшага вядучага, Міхася Шавыркiна. — Рэд.). Гэта й падштурхоўвала яго як кампазітара працаваць з вершамі на беларускай мове: так з’явілася каля 40 песень. У зборніку ж, выдзеным у РЦНК, іх 25. Удзячныя слухачы пажалалі кампазітару новых песень, новых зборнікаў!

Ганна Лагун

Міхаіл Дрынеўскі з хорам на семінары-прэзентацыі

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Такія прыгожыя, цёплыя дні

У пашыраным фармаце прайшлі сёлета Дні беларускай культуры ў Цюменскай вобласці

Штогод увосень у нашым рэгіёне — Усходняя Сібір — ладзяцца Дні беларускай культуры. Сёлета яны ўключалі шэраг розных імпрэзаў, прычым далучаны былі ў беларускі святочны карагод не толькі суполкі, творчыя гурты Цюменскай абласной грамадскай арганізацыі “Аўтаномія Беларусь” (ёй кіруе Марыя Піскун) ды Мясцовая грамадская арганізацыя “Нацыянальна-культурная аўтаномія беларусаў горада Табоўска (старшыня Уладзімір Габрусь). Важкі ўнёсак у прыгожыя, пасяброўку цёплыя дні зрабілі й Камітэт па справах нацыянальнасцяў вобласці, абласны адзел культуры, адміністрацыя Табоўска. Можна сказаць: вялікай талакою спрацавалі ўсе структуры, якія паядноўваюць сібірскіх беларусаў, працуюць супольна з імі.

У вёсцы Ермакі, сяле Дзясятава ладзіліся этнаграфічныя выставы прадметаў беларусаў-самаходаў пад назвамі “Традыцыі і ремесло” ды “В поисках прошлого”. З канцэртнай праграмай у вёсцы Пляханава, прадмесці Цюмені, выступіў сямейны ансамбль “Спадчына” (кіраўніца Надзея Падкарытава), а ў цюменскім Доме культуры “Нефтяник” — народны ансамбль “Лянок” (ім кіруе Клаўдзія Зуева). У вёсцы Кучарак выступіў фальклорны гурт “Берёзка” (кіраўнік Мікалай Сальнікаў), а канцэртную праграму “Отзовись, душа, песней звонкой!” падрыхтавала ў Цюмені Юлія Чарапанава. Да таго ж у вёсцы Пляханава паспяхова прайшла канцэртна-інфармацыйная праграма “Семья” (падрыхтавала Надзея Падкарытава). У ходзе святочных імпрэзаў

гучалі беларускія песні, вершы беларускіх паэтаў, ладзіліся гульні, віктарыны. Ганаровы генеральны консул Беларусі Уладзімір Шугля сустрэўся з актывістамі, сябрамі беларускіх грамадскіх суполак, расказаў, як шматбакова развіваецца супраца між Цюменскай вобласцю й Беларуссю. Праходзілі майстар-класы па вырабе лялек-берагінь “Сладкая парочка” і “Совет да любовь” у часе вясельнай дырымоніі. А майстэрствам дзялілася Ангеліна Падкарытава. Майстар-класы па выцінанцы з малымі дзецьмі (у вёсцы Яр) ды больш старэйшымі (у вёсцы Ямбаева) правяла Вольга Кустава.

Заклучны гала-канцэрт “Сустрэчы сяброў” прайшоў у Табоўскім Палацы культуры “Синтез”. Варта нагадаць, што ўсе беларусы любяць бываць у

Марыя і Мікалай Піскун

Табоўску: там Уладзімір Аляксандравіч Габрусь любую імпрэзу зладзіць як мае быць. То што ўжо казаць пра Дні беларускай культуры! Праграму складалі яны разам з Марыяй Піскуп. Прымалі нас цёпла й сардэчна. Табялякі перад канцэртамі

удзельнічалі ў майстар-класах, разглядалі выставы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, падпявалі-прытанцоўвалі на адкрытых пляцоўках. А беларусы з сяла Арамашава падрыхтавалі сюрпрыз: дэгустацыю беларускіх страў. І ўсіх ахвочых не проста падражнілі — накармілі смачнымі дранікамі, халадцом, смажанкамі, салам... Гасцінна, ад усёй душы — па-беларуску. Тым часам у фэе, глядзельнай зале пастаянна гучала беларуская музыка, і ўрэшце ў святочнай настрой акнуліся ўсе. Яшчэ назіранне: прыезджых выканаўцаў, удзельнікаў гала-канцэрта хуценька размясцілі ў гасцініцах, своечасова пакармілі, падвезлі на спецаўтобусах да месца падзеі. Адвлялі час для рэпетыцый. Карацей, гасціннасць Уладзіміра Аляксандравіча, яго арганізатарскія здольнасці, аўтарытэт заслужылі толькі захаплення.

Добрая традыцыя ў беларусаў Цюменшчыны: сустрэцца на штогадовым свяце. У Дні беларускай культуры падводзяцца вынікі года, яны даюць магчымасць усім жыхарам вобласці акнуцца ў нашу творчасць, бліжэй пазнаёміцца з беларусамі, рысамі нацыянальнага характару. А ёсць у нашых душах любоў да свабоды, жыццёвая стойкасць, калі трэба й мужнасць. Мы жывем з верай у дабро й справядлівасць, выклікі жыццёвыя сустрэкаем з аптымізмам і гумарам, нас пазнаюць у свеце па шчодрасці, дабрыні. А колькі ў выступах гуртоў беларускіх творчасці душы, добрага густу, талентаў! Тое асабліва яскрава відаць у часе гала-канцэрта, які традыцыйна збірае супляменнікаў з розных раёнаў вобласці. У Табоўск прыехалі госці з Віку-

Марыя Падкарытава, Клаўдзія Зуева, Міхаіл Ефімовіч на свяце

лава, Заводаўкаўска, Арамашава, Ішыма, Цюмені.

Грамаду віталі дэпутаты Цюменскай абласной і Табоўскай гарадской дум Юрый Юхневіч і Святлана Жураўлёва, начальнік аддзела Камітэта па справах нацыянальнасцяў Сяргей Яфімчык, Герой Расіі, лётчык Уладзімір Шарпатаў. Павіншавалі ўсіх са святам Марыя Піскун ды Уладзімір Габрусь. А пакуль доўжыўся канцэрт, над сцэнай плылі-расцвіталі родныя беларускія краявіды, узніклі карцінкі з жыцця ў Беларусі. Падзячнымі лістамі губернатара вобласці ўшанаваны Марыя Піскун і Мікалай Сапега — старшыня рэгіянальнай грамадскай арганізацыі беларусаў рэгіёна.

На святочнай імпрэзе бліскуча выступілі ансамбль “Вячоркі” (кіраўніца Валянціна Міхienка, заслужаная работніца культуры Расіі), “Лянок” (кіраўніца Клаўдзія Зуева, выдатніца народнай асветы Расіі, ветэран педагагічнай працы), “Бярозка” (кіраўніца Святлана Філюшына), “Жывіца” (кіраўніца Алена Антончанка), “Россияночка” (кіраўніца Надзея Вычужаніна) ды “Спадчына” (кіраўніца Надзея Падкарытава). Дарэчы, сям’і

Падкарытавых у 2008 годзе было прысвоена званне “Сям’я года” ў горадзе Лангепасе, сёлета ж яна стала “Сям’ёй года Расіі”. Выступала і Юлія Чарапанава, якая прадаўжае традыцыі беларускай культуры ў Сібіры. Народная мудрасць гаворыць: дрэва жыве, пакуль на ім з’яўляюцца маладыя зялёныя лісточкі. Так і народная культура Беларусі квітнее, прымнажаецца, пакуль яе апяваюць ды зберагаюць у звычайх, рамёствах маладыя людзі. А спадарыня Юлія — з такіх: таленавітых ды працавітых. Помніцца яшчэ, як пранікнёна Валянціна Міхienка чытала кранальны верш Паўла Саковіча “Не прадавайце дом бацькоўскі!”. У праграме паўдзельнічалі харэаграфічны ансамбль “Нью-Брэвіс” (танцаваў “Беларускую польку”), ансамбль “Тобольские жемчужины” ды іншыя. На завяршэнне гала-канцэрта вынеслі два сцягі — Расіі ды Беларусі, а “Спадчына” выканала песню “Белая, белая Русь”. І так гэта ўсё кранала, што людзі ў зале плакалі: ад радасці, ад захаплення, ад пражывання дзівоснага моманту нашага сяброўства.

Людміла Бакланова,
г. Цюмень

Мікалай Сапега

Па ініцыятыве актывістаў беларускай дыяспары Сяргея Стэцкевіча і Таццяны Мецялёвай сёлета ў Цюменскай вобласці ўпершыню ладзіліся Дажынкi

Нашы супляменнікі па ўсім свеце ведаюць: Дажынкi ў вёсках Беларусі святкаваліся спрадвечу. Гэта народнае свята хлеба-робаў з прадаўнікамі, язычніцкімі каранямі, пра што сведчаць і яго абрады. А ў нашым часе традыцыйныя Дажынкi набылі новыя рысы: гэта ўжо фестывалі-кірмашы працаўнікоў сяла, праводзяцца яны штогод увосень з 1996 года. Святы Дажынак спраўляюцца як у асобных гаспадарках краіны, так і ў раённых, абласных цэнтрах. Некаторы час ладзіліся Рэспубліканскія Да-

УПЕРШЫНЮ!

Дажынкi — для сібірскай глыбінкі

жынкi. На святах ушаноўваюцца лепшыя працаўнікі сельскай гаспадаркі, аграпрамысловага комплексу Беларусі, выступаюць розныя артысты, гурты, ладзяцца іншыя імпрэзы.

Пра такі каштоўны досвед, вядома ж, ведаюць і беларусы Сібіры. А сёлета энтузіясты вырашылі “прыжывіць” беларускае народнае свята хлебарабаў за Уралам, у Цюменскай вобласці. У Доме культуры вёскі Новалябаева (гэта Заводаўкаўскі раён) для работнікаў закрытага акцыянернага таварыства “Тобол” адбыўся канцэрт “Мы славим руки трудовые” — як адна з імпрэзаў беларускага фэсту “Дажынкi-2019”. Арганізатары ды ўдзельнікі канцэрта — гэта актывісты Рэгіянальнай грамадскай арганізацыі “Нацыянальна-культурная аўтаномія беларусаў Цюменскай вобласці”. Суполкай кіруе Мікалай Васілевіч Сапега — беларус, ураджэнец горада Крычава. Ён добра вядомы ў вобласці як

генеральны дырэктар закрытага акцыянернага таварыства “Заводаўкаўскі камбінат будаўнічых матэрыялаў”.

У святочнай імпрэзе паўдзельнічалі дырэктар ЗАТ “Тобол”, заслужаны работнік сельскай гаспадаркі Расіі, дэпутат гарадской думы, ганаровы грамадзянін Заводаўкаўскай гарадской акругі Вячаслаў Шышка-

наў, кіраўніцтва Лыбаеўскай сельскай адміністрацыі, сябры беларускага таварыства. Прыехалі з Цюмені на свята народны ансамбль беларускай песні “Лянок” ды сямейны вакальны ансамбль “Спадчына”. Вядучымі праграмы, яе рэжысёрамі былі Сяргей Стэцкевіч (ён жа намеснік Мікалая Сапегі ў згаданай беларускай суполцы) і

Удзельнікі беларускіх Дажынак у вёсцы Новалябаева

Таццяна Мецялёва — сябар Цюменскай абласной грамадскай арганізацыі “НКА «Аўтаномія Беларусь»”. Музычныя падарункі, словы падзякі прагучалі ў адрас бадай што кожнага работніка згаданай сельгасвытворчасці, кіраўнікоў усіх падраздзяленняў. А шаноўнаму Мікалаю Сапегу ва ўрачыстай абстаноўцы былі ўручаны падзячны ліст ад Урада Цюменскай вобласці (за подпісам губернатара Аляксандра Моора) ды Ганаровая грамата ад Ганаровага генеральнага консула Беларусі ў Цюмені Уладзіміра Шуглі.

Былі ўручаны таксама падзячныя лісты ад Мікалая Сапегі, старшыні Рэгіянальнай грамадскай арганізацыі “Нацыянальна-культурная аўтаномія беларусаў Цюменскай вобласці”, усім удзельнікам і арганізатарам гэтай імпрэзы за актыўны ўдзел у фестывалі працаўнікоў вёскі “Дажынкi-2019”.

Галіна Германова,
г. Цюмень

Сваё месца ў крымскай супольнасці

Старшыня мясцовай беларускай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Крым — Беларусь” горада Еўпаторыі Дзіна Шаўчэнка прэзентавала ў Сімферопалі сваю фотавыставу, прысвечаную 75-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў

Прадстаўнікі самых розных народаў жывуць на крымскай зямлі. А якіх? Безумоўна, чытачы “Голас Радзімы” без роздумаў скажуць пра беларусаў (бо і мы пра іх пішам), рускіх, украінцаў. Нядаўна ў допісе ў рэдакцыю Дзіна Шаўчэнка паведамліла, што на паўвостраве ёсць Дзяржкамтэт па справах міжнацыянальных адносін і дэпартаваных грамадзян Рэспублікі Крым. Там дзейнічаюць рэгіянальныя нацыянальна-культурныя аўтаноміі азербайджанцаў, армян, асечін, балгар, беларусаў, грэкаў, немцаў, караімаў, крымчакоў, чэхаў, украінцаў, яўрэяў. І кожны з народаў прыносіць свой каларыт у шматнацыянальнае жыццё.

Мы ж яшчэ пры тым удакладнім: галоўныя кірункі ў дзейнасці нацыянальных суполак у немалой ступені вызначаюцца тымі асобамі, што іх узначальваюць. Гэта значыць: папярэднім жыццёвым досведам, цяперашнім “вектарам сацыяльнага руху” лідараў, а таксама й света-

ка ў чыгуначным раскладзе, што “злучае” два яе дамы... Часопіс нямала паспрыяў дружалюбным стасункам паміж людзьмі, арганізацыямі дзвюх рэспублік. Цяпер, паведамліла калега, рыхтуецца новы яго выпуск: на першы квартал 2020 года.

Пра тое, што грамадская праца спадарыні Дзіны з ветэранамі разгарнулася ў тыя гады належным чынам, сведчыць такі факт: па запрашэнні Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі група ветэранаў суполкі “Крым — Беларусь” з 2 па 4 ліпеня 2007 года паўдзельнічала ў святочных імпрэзах, прысвечаных 63-й гадавіне Вызвалення. Ветэраны наведлі гістарычныя мясціны Мінска, Курган Славы, мемарыял “Хатынь”, гістарычна-культурны комплекс “Лінія Сталіна” пад Мінскам, былі на святочным парадзе ў беларускай сталіцы. У часе той памятнай паездкі ў Беларусь журналістка Дзіна Шаўчэнка зрабіла шмат цікавых рэпартажных здымкаў, прычым добрай фотатэхнікай.

І вось яна непарыўная, заканамерная “лінія лёсу”! Якраз тыя здымкі з Бацькаўшчыны, з ветэранамі, якія вызвалілі Беларусь (прывеслі з сабою свята на акупаваныя ворагам тэрыторыі) застаюцца вельмі актуальнымі й сёння, калі краіна адзначыла 75-годдзе Вызвалення. Здымкі й склалі аснову фотавыставы Дзіны Шаўчэнкі “Крым — Беларусь”, прысвечанай юбілею. Разгарнулася экспазіцыя ў Крымскай рэспубліканскай універсальнай навуковай бібліятэцы імя Івана Франка.

Пра тое, як у сярэдзіне лістапада ў Сімферопалі праходзіла ўрачыстае адкрыццё фотавыставы, зняты відэафільм (аўтары: Валянціна Лаўрэнка ды Аляксей Гладкоў) — яго можна паглядзець на інтэрнэт-партале “Евпаторийское время” <http://evpatoriainfo.com>. Гасцямі на вернісажы былі прад-

У Дзіны Шаўчэнкі — вялікае кола сяброў, яны прыйшлі на фотавернісаж

стаўнікі ўлады, грамадскіх, духавенства Крыма, актывісты розных нацыянальна-культурных аўтаномій ды таварыстваў паўвострава, чытачы бібліятэкі. Фотапраект, дарэчы, праходзіць пад патранатам Мінкультуры Рэспублікі Крым, пры падтрымцы камітэта Дзяржсавета РК па міжнацыянальных адносінах і народнай дыпламатыі. Старшыня камітэта Юрый Гемпель на адкрыцці выставы гаварыў пра Дзіну Рыгораўну як чалавека з актыўнай жыццёвай пазіцыяй. Таму добра ведаюць яе не толькі ў Еўпаторыі — ва ўсім Крыме.

Сваю калегу з персанальнай фотавыставай павіншавалі кіраўнікі грамадскіх суполак: рэгіянальнай Нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Крыма” Раман Чагрынец ды Украінскай грамады Крыма Анастасія Грыдчына. Цікавы момант: у часе ўрачыстасці спадарыня Дзіна, бачна ў відэафільме, штосьці дорыць пажылой жанчыне. “Я ўвогуле падарункі люблю рабіць! — патлумачыла зямлячка ў пісьме ў рэдакцыю. — На гэты раз адорваю Алену Кірыенку, старэйшую сяброўку-беларуску, якая нарадзілася ў 1934 годзе ў вёсцы Гута Клімавіцкага раёна Магілёўшчыны. Алена Яўменаўна, ведаю, даўно марыць мець нацыянальны беларускі касцюм. Яна ж актывістка дыяспары! Я падарыла ёй тканіны на сукенку, фартух і на цёплую світку. А світка спадарыні Алене патрэбна, бо як ладзіць дзе свае імпрэзы Севастопальская беларуская суполка “Землякі”, то яна вітае

гасцей каля беларускага стала з сувенірамі, вышыўкамі, расказвае цікавым пра беларускія звычкі, абрады. Дарэчы, мне на вернісажы Алена Яўменаўна падарыла — тое бачна і ў фільме — прыгожыя хрызантэмы, якія сама вырасіла”.

Іншым гасцям Дзіна Шаўчэнка ўручала нумары культурна-асветніцкага часопіса “Крым — Беларусь”. Дарэчы, на ўрачыстасці згадалі: калі праект распачынаўся, то яна як галоўны рэдактар атрымала благаслаўненне ад мітрапаліта Сімферопальскага і Крымскага Лазара на пасляховае развіццё часопіса. А на гэты раз протаіерэй Аляксандр Алашын, клірык кафедральнага сабора Аляксандра Неўскага, перадаў Дзіне Рыгораўне найлепшыя пажаданні ды памятны падарунак ад мітрапаліта: абраз святога Лукі. У святога, дарэчы, родавыя карані былі з Беларусі: з вёскі Ясянец, што цяпер у Баранавіцкім раёне.

Аўтарку фотавыставы павіншавалі Аляксандр Шамрук (палкоўнік, актывіст суполкі “Беларусы Крыма”, Халідзя Ахмеджакава (кіруе Міжнацыянальным цэнтрам культуры й творчасці “Жанчыны Крыма”), Аляксандр Сандрыгайла (намеснік старшыні беларускай суполкі “Землякі” з Сімферопалю), Людміла Айзенштэйн і Тамара Пухальская (сябры праўлення суполкі “Беларусы Крыма”), Віталь Бартохаў (кіраўнік беларускай суполкі “Сябрына” з Алушты) ды многія іншыя. Каларытнай госцяй імпрэзы была Аліфе-ханум Яшлаўская з Еўпаторыі: кандыдат сацыялагічных навук, захавальніца старажыт-

нага манастыра “Текіе дервишей” — адзінага, які захаваўся ў Еўропе.

Увогуле ж у імпрэзе пераважаў беларускі складнік. Вершы пра любоў да Бацькаўшчыны, прыгожыя пачуцці прачыталі беларускі паэт Ігар Класоўскі (сябар праўлення суполкі “Беларусы Крыма”), Міхаіл Краснікаў з Бахчысараю, Галіна Баранавіч з Сак. Прыгожыя песні спявалі артысты з гуртоў “Поющие сердца” (кіраўнік Аляксандр Дудараў, Цэнтр эстраднага мастацтва, Сімферопаль) і “Родныя напевы” (кіраўніца Вольга Рудэнка, намесніца старшыні аўтаноміі “Беларусы Крыма”, саліст Уладзімір Цітавец).

Госці фотавыставы паўдзельнічалі ў складанні “Букета памяці”, згадаючы загінулых у Вялікай Айчыннай вайне. Тыя кветкі Дзіна Шаўчэнка перадала потым у кафедральны сабор Аляксандра Неўскага. Закончыўся беларускі вернісаж — за агульным сталом, з чаюваннем ды адметным частаннем. Сто драгінаў для гасцей фотавыставы даслаў у падарунак даўні сябар суполкі “Крым — Беларусь”, дырэктар еўпатарыйскага санаторыя “Орен-Крым” Анатоль Арыстаў. Які, дарэчы, заўсёды падтрымлівае правядзенне імпрэзаў з удзелам ветэранаў. Менавіта ў той здарэніцы 2 красавіка, у Дзень яднання народаў Беларусі ды Расіі, упершыню адкрылася, прайшла пасляховае грамадскае выпрабаванне фотавыставы Дзіны Шаўчэнкі. То, будзем спадзявацца, і сімферопальскі яе адрас — не апошні.

Іван Ждановіч

У падарунак Дзіне Шаўчэнцы ад мітрапаліта Сімферопальскага і Крымскага Лазара ікону святога Лукі перадае протаіерэй Аляксандр Алашын

поглядам іншых актывістаў, што ўкладваюць свае сілы ў грамадскую дзейнасць.

Яскравы прыклад таму — з Гомельшчыны родам, журналістка па адукацыі, дачка франтавіка Дзіна Шаўчэнка. Усе гэтыя вызначэнні зладжана “працуюць” у яе крымскім лёсе, нібы нейкія нябачныя спружынкі, скіроўваючы вялікую жыццёвую энергію таленавітай асобы ў пэўнае рэчышча. Магчыма, не ўсе ведаюць, але стварала спадарыня Дзіна ў Еўпаторыі грамадскую суполку “Крым — Беларусь” менавіта з ветэранамі Вялікай Айчыннай вайны, якія вызвалілі Беларусь ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Ну а хто такія франтавікі — дзяўчынкай яшчэ ведала, з дзяцінства. Яна ж 19 гадоў таму распачала выданне часопіса “Крым — Беларусь”: спрацавала “журналісцкая спружынка”. Тады жыццёвыя, сямейныя абставіны крымскай беларускі склаліся так, што даводзілася ёй жыць, як кажучы, на два гарады: паміж Еўпаторыяй і Гомелем. І вось гэкім чынам, праз паяднаны працяжнік злучэння словы можна ўспрымаць і як надпіс на вагоне. Як назву цягні-

Абмен падарункамі з зямлячкай Аленай Яўменаўнай

Дарэчы. На пачатку лістапада ў крымскім Парламенце была ўрачыстая цырымонія ўзнагароджання прадстаўнікоў дыяспар, прыверкаваная да Дня народнага адзінства. За значны асабісты ўнёсак у адраджэнне й развіццё беларускай нацыянальнай культуры ў Рэспубліцы Крым, плённую грамадскую дзейнасць, добрасумленную працу й высокі прафесіяналізм адзначаны сярод іншых граматай, падзякамі старшыні Дзяржсавета РК Уладзіміра Канстанцінава тры актывісты Рэгіянальнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Крыма”. Гэта настаўніца Вольга Рудэнка (родам з вёскі Пеніца Калінкавіцкага раёна Гомельшчыны), інжынер Аляксандр Сандрыгайла (нарадзіўся ў 1952 годзе ў вёсцы Высокі Барок Краснапольскага раёна Магілёўшчыны) і журналістка Дзіна Шаўчэнка (нарадзілася ў вёсцы Рыжкоў Брагінскага раёна Гомельшчыны ў сям’і настаўнікаў).

Віншуем, сябры! Плэну вам у далейшай працы на карысць Бацькаўшчыны!

Сербскія ўражанні Мікіты Супрунчука

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

— Калі вы ўпершыню пабы-валі ў Сербіі, якія ўражанні пры-везлі?

— Перш чым адказаць на вашае пытанне, нагадаю: развіццю сербскай мовы, літаратуры, культуры дапамагае паспяховая шматгадовая дзейнасць Міжнароднага славістыч-нага цэнтра філалагічнага факультэ-та Бялградскага ўніверсітэта. Гэты цэнтр каля паўстагоддзя ладзіць се-мінары для навукоўцаў з усяго свету, якія вывучаюць сербскую мову. Семі-нар уключае лекцыі, экскурсіі па му-зеях, манастырах, славутасцях Сербіі. Вельмі карысныя семінары! Вось і я ў жніўні 1999-га за поспехі ў вучобе атрымаў стыпендыю для ўдзелу ў се-мінары. Што да паездкі, то цяпер ёсць прамы авіярэйс Мінск — Бялград, што-тыднёва па некалькі разоў, і гэта вельмі палягчае кантакты нашых народаў, кра-ін. Але такая зручнасць усталявалася з 2014 года, раней жа з Мінска даводзілася ехаць з перасадкай на цягніку ці самалё-тамі. Я выбраў шлях на цягніку да Са-фіі, потым з Сафіі ў Бялград. Памятаю, у Бялградзе яшчэ былі бачныя страшныя сляды ад бамбардзіровак НАТА. І тым я быў вельмі ўзрушаны: спусташэнне, друз, наступствы ваенных дзеянняў... З іншага боку, я захапляўся мужнасцю й сілай духу сербскага народа, які змагаец-ца супраць моцнага суперніка, да таго ж захоўвае бадзёрасць, аптымізм. І, вядо-ма ж, падабаюцца мне сербскія прырода, вёскі вашы, раўніны й горы, манастыры й крэпасці. А таксама смачныя сербскія стравы ў кафэ, булачных і мясных кра-мах.

— Вы абаранілі кандыдацкую ды-сертацыю на мовазнаўчую тэму: “Суб-стантыўныя змены ў сербскай мове: сінтэз словаформаў”. Пазней выдалі і манаграфію. Тэма спецыфічная, даво-лі вузкая. Вы яе самі абралі? Цікава, які розгалас атрымалі даследаванні ў навуковым свеце?

— Тэму абраў сам, бо хацеў сістэма-тызаваць веды, паказаць прывабнасць і прыгажосць сербскай мовы, даследую-чы асаблівасці яе назоўнікаў, правілы пабудовы іх формаў. Праца была над-звычай цікавая, у часе яе мне вельмі прыдаліся слухныя парады навукова-га кіраўніка Барыса Нормана. Мне па-шчасціла сустрэцца, пракансультвацца з вядомымі сербскімі навукоўцамі: пра-фесарам Прэдрагам Піпэрам і Душкам Вітасам. Іх развагі, парады, прапановы былі неацэнныя для мяне. І, сапраўды, пазней я падрыхтаваў і манаграфію. Кніга, што мяне радуе, атрымала высо-кую ацэнку калег у Беларусі ды Расіі, а таксама, што вельмі важна для мяне, у Сербіі — там нават дзве рэцэнзіі былі апублікаваныя ў навуковых часопісах.

— Колькі часу вы жылі ў Сербіі? Якія ўражанні ад нашых людзей? Што адзначыце з моцных і слабых бакоў? Якое было стаўленне сербаў да вас?

— Жыў я тут больш за тры гады. Спрабаваў як мага больш знаёміцца з людзьмі, каб паўней адчуць, пабачыць, зразумець жыхароў вашай цудоўнай краіны. Усюды сустракаў ветлівы пры-ём, гаспадары выказалі мне сваю гас-ціннасць і цеплыню. Я пераканаўся, што сербы — вельмі пазітыўныя й мужныя людзі, да таго ж і шчодрыя. А недахопы? У некаторых людзей, не ва ўсіх, заўва-жаў часам некаторую нядбайнасць, ня-ўважлівасць. Вось глядзіце: на Плошчы Рэспублікі ў Бялградзе стаіць помнік Браніславу Нушычу. Вялікі драматург прадстаўлены як джэнтльмен у паліто, капелюшы і з кіем. Але ж ад кія — толь-кі частка яго ў руцэ. У самым цэнтры сталіцы такая драбязя кідаецца ў вочы. А з іншага боку, думаю, гэта, можа, свед-

чыць, што людзі тут жывуць спакой-на, не заўсёды знаходзяцца пад ціскам, не хвалююцца з-за дробязяў. Бо вызва-ленне ад стрэсу — вялікі скарб. Асаблі-ва ў вашай краіне, дзе няма ды не будзе, мусіць, поўнай бяспекі ў найбліжэйшыя гады. У мяне таксама такое ўражанне, што сербы — добрыя майстры-будаўні-кі, яны ўмеюць працаваць добра, да таго ж даволі хутка.

— У Сербіі Вы былі ў статусе за-межнага настаўніка, выкладалі бела-рускую і рускую мовы на філфаку ў Бялградскім універсітэце. Цікава бы-ло працаваць? Мелі сербскія студэн-ты да вашых заняткаў інтарэс?

— Цікаваць да рускай мовы была вялікая. У нас заўсёды было некаль-кі груп рускай мовы ў якасці галоўна-га прадмета, рускай мовы як другой і як трэцяй. Нават давялося абмежаваць прыём. Хоць да беларускай мовы ціка-васці было значна менш, ды ўсё ж уда-лося зарэгістраваць групу па вывучэнні яе ў якасці другой спецыяльнасці. А з

2017-га года беларускую літаратуру па-чала выкладаць Святлана Галяк. Што да сербскіх студэнтаў, то яны ў прынцы-пе падобныя да беларускіх і расійскіх. Ёсць таленавітыя, ёсць і гультаяватыя. У Сербіі я меў магчымасць назіраць, што студэнты вельмі паважаюць аду-кацыю як сістэму, сваіх выкладчыкаў, паважаюць самі веды.

— Можце параўнаць станові-шча студэнтаў, маладых спецыяліс-таў у Беларусі ды ў Сербіі?

— Яно падобнае: у Беларусі ёсць бясплатная (бюджэтная) адукацыя і ёсць платная — гэтаксама і ў Сербіі. У 2017-м у Беларусі 58 тысяч сту-дэнтаў паступілі навучацца платна, і толькі 27 тысяч — “на бюджэт”. У 2018-м першых паступіла 50 ты-сяч, другіх — 26 тысяч. Наколькі мне вядома, на сербскіх факуль-тэтах штогод ёсць магчымасць перайсці на бюджэт для тых, хто добра вучыцца — і вучоба, та-кім чынам, бясплатная для тых, хто мае больш высокі сярэдня адзнакі. Мяркую, такі падыход варта было б апрабаваць і ў Беларусі. Бо ў нас, калі нехта ўступныя экзаме-ны здаў і паступіў на бюджэт, то нават маючы нізкія, але станоўчыя адзнакі (ад 4 да 10) у наступныя гады ён будзе заставацца на бюджэце. Праўда, у нас ёсць і такое: абавязковае размеркаванне бюджэтных. Яны павінны пэўны час адпрацаваць там, куды іх размярку-юць — і тым самым “сплаціць доўг” дзяржаве за бясплатную адукацыю. Што да “платных” студэнтаў, то яны аплачваюць вучобу штогод, нават калі атрымліваюць высокія адзнакі.

— Вы перакладалі прозу вядомых беларускіх пісьмennisкаў на сербскую мову ды публікавалі ў сербскіх літа-ратурных часопісах. Пачалі праект па перакладзе са студэнтамі з Бялграда, якія таксама перакладалі кароткія апавяданні. Ці складана гэта: публіка-ваць пераклады з беларускай (рускай) мовы ў Сербіі ды наадварот?

— На беларускай і сербскай літа-турнай сцэне працуюць прадстаўнікі як маладога, так і старэйшага пакаленняў,

мае цікавыя набыткі як у Беларусі, так і ў Сербіі літаратура для дзяцей. Што да публікацыі перакладаў, то, у прынцыпе, у перыядычных выданнях пераклады маюць сваё месца. Публікаваць кнігі — складана: пісьменнікі нашы не настоль-кі добра вядомыя ў іншых краінах, каб разлічваць на камерцыйны поспех. Мо-жа, хіба што, рэлігійная літаратура, вы-дадзеная пры падтрымцы царквы, больш прадаецца.

— Вы цяпер выкладаеце сербскую мову на філалагічным факультэце БДУ. Ці ёсць цікавасць да сербскай мовы, літаратуры, культуры сярод бе-ларускіх студэнтаў?

— З 1997 года студэнты паступаюць на сербскую філалогію як галоўную — кожны трэці год. Звычайна ёсць інтарэс, група налічвае каля 12 студэнтаў. Яны з задавальненнем вывучаюць гісторыю і фальклор, старажытную ды сучасную літаратуру, граматыку, стылістыку серб-скай мовы.

— Калі бываеце ў Сербіі, што на-ведваеце? Куды падабаецца пайсці з сябрамі? Ці ёсць у вас любімы горад? Ці любіце сербскую кухню?

— У Сербіі найбольш люблю прыро-ду: паркі, лясы, горы, азёры, рэкі. Я жыў толькі ў Бялградзе, наведваў Ніш, Крагу-евац, Арыле, Чачак, Ужыцэ, Смедзера-ва, Тапалу, Злацібор, Чаетыну, Тршыч. У кожным горадзе знаходжу нешта цікавае, незвычайнае. Найбольш спадабаўся мне Новы-Сад: ён мае ўсё неабходнае для жыцця, але не такі шчыльна заселены, не мітуслівы, як Бялград. І пабудаваны “ў чалавечым маштабе”. Калі прыязджаю ў Новы-Сад, то стараюся наведаць і Срэм-скі-Карлаўцы. Гэты горад мае асаблівы шарм: там адчуваеш водар даўніны, там сярэднявечныя гарадскія дамы, цэрквы, вуліцы з цікавай архітэктурай. Там, пом-ніцца, я сядзеў у рэстаране “Дунай”, по-бач з чыгуначнай лініяй на беразе рэчкі. У меню былі смачныя стравы з рыбы: акуня, карпа, фарэлі, скумбрыі. З сербскай кух-ні падабаюцца мне яшчэ каймак (страва, якая нагадвае і густыя вяршкі, і свежае да-машняе сметанковае масла), суп з цяляці-ны, фаршыраваны перац і фасоль.

Гутарыла Даяна Лазаравіч

Ад рэдакцыі. Чытачы “Голасу Радзі-мы”, пэўна ж, чулі пра Даяну Лазаравіч (серб. Даяна Лазаревић), сяброўку Бела-русі з Сербіі. Нарадзілася ў горадзе Ша-бац, вучылася ў Бялградскім універсітэце. Там і пачала вывучаць беларускую мо-ву. Магістарская праца ў яе была такая: “Бібліяграфія перакладаў з сербскай на беларускую і з беларускай на сербскую мову”. Цяпер маладая пісьменніца ўжо — аўтар трох зборнікаў паэзіі, аднаго рамана. Плённа працуе і як перакладчыца. У прыватнасці, мы пісалі, што Даяна пераства-рыла на родную ёй мову знакаміты зборнік Максіма Багдано-віча “Вянок” (“Дзякуй, Даяна!” — ГР, 26.07.2017).

Сёлета ж Даяна выйшла на кантакт з “ГР” — па падказцы паэта Сяргея Панізьніка, вершы якога перакладае. Падзякавала за нататку “Пімен Панчанка ў Сербіі”: пад рубрыкай “Дыялог культуры” мы пісалі, што новыя пераклады вершаў беларускага класіка дзякуючы Даяне выйшлі ў сербскім літаратурна-мас-тацкім часопісе “Масты” (ГР, 16.05.2019). Паведамліла, што ў яе заўсёды шмат навін. Прапанавала імі дзяліцца, бо на сайце “Голасу Радзімы” “шмат чаго цікавага адшукала”. І расказа-ла, у прыватнасці, што ў лістападзе 2018-га стварыла старонку на серб-скай Вікіпедыі — біяграфію прафе-сара Івана Чароты. Гэта, нагадаем, вядомы славiст, доктар філалагічных навук, замежны член Сербскай ака-дэміі навук. А потым яшчэ й 10 ста-ронак на 10 мовах замежных краін. “Гэтая ж старонка была ўдасканале-на ў плыні практа Універсітэцкай бібліятэкі “Светазар Маркавіч” у Бялградзе (студзень-люты 2019 г.), — тлумачыць Даяна. — Канешне ж, па-

дадзены няпоўны спіс кніг паважанага мною чалавека, бо Іван Чарота — аўтар і перакладчык амаль сотні кніг. А “Вікі-ста-ронка” — кіраўніцтва толькі для магчымых далейшых дасле-даванняў. Калі створана была старонка па-сербску, то я пачала супрацу з замежнымі “вікіпедыстамі”. Цяпер біяграфія Івана Чароты даступная на беларускай, рускай, украінскай, басній-скай, сербскай, каталонскай, англійскай, іспанскай, эсперанта, харвацкай ды італьянскай мовах, будзе на нямецкай, польскай. Хоць інтэрнэт-феномен “Вікіпедыя” не пазначаны ў якасці крыніц інфармацыі ў навуковай, прафесійнай і семінарскай працы, ён вельмі папулярны сярод карыстальнікаў інтэрнэту, якія шукаюць хуткую інфармацыю. І ён можа дапамагчы нам у пошуках больш надзейных крыніц інфармацыі”.

Яшчэ адной навіною быў выхад у сербскім часопісе “Knjizevni pregled” (“Літаратурны агляд”) інтэрв’ю Даяны Лазаравіч з Мікітам Супрунчуком. “Прафесар Супрунчук для мяне важны таму, што ён мяне навучаў беларускай мо-ве на філфаку ў Бялградзе (2012–2014), — удакладняе Да-яна. — Дзякуючы яму я палюбіла беларускую мову, і гэта ён мне параіў пісаць прафесару Івану Чароту пра сваё жаданне перакладаць”. Пераказваючы з большага, пра што інтэрв’ю, Даяна згадала, што “Мікіта Супрунчук часам супрацоўнічае з “Літаратурным аглядам” у Бял-градзе: там надрукавалі некалькі яго перакладаў беларускіх класікаў на сербскую мову.

Даяна даслала нам фотаздымак Мікіты Супрунчука, ПДФу часопі-са з інтэрв’ю. Мы ж прапанавалі ёй самой зрабіць пераклад, дапрацаваць інтэрв’ю з улікам нашай аўдыторыі. У хуткім часе пераклад атрымалі. Ця-пер — прапануем увазе чытачоў.

Спадзяемся на далейшую супра-цу, шаноўная Даяна!

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Не забытыя вы, “Незабудкі”!

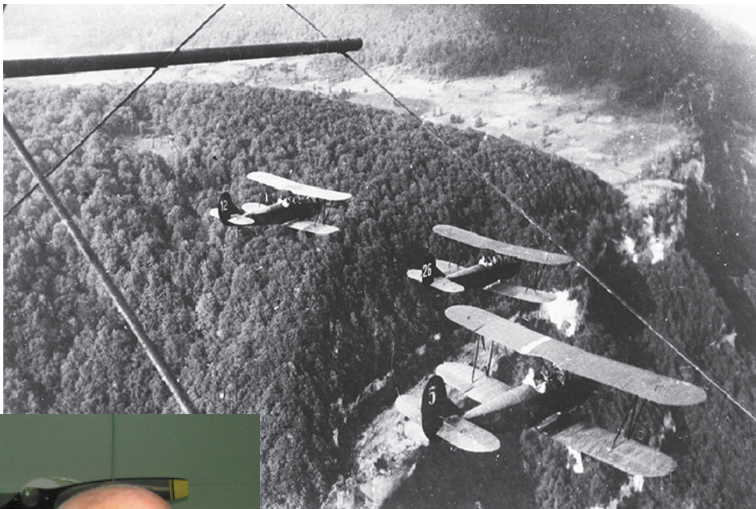
У Мінскім аэраклубе імя С. І. Грыцаўца, што месціцца цяпер на аэрадроме Ліпкі, прама ў ангары прэзентавалі гістарычна-дакументальны фільм “Незабудкі. Бессмертный полк” вядомага тэлевядучага, сцэнарыста, пісьменніка, прадзюсара Леаніда Якубовіча

Легендарны самалёт У-2, пазней перайменаваны ў самалёт По-2, вы напэўна калі-небудзь бачылі, хай сабе і ў кінахроніцы. Гэта з такіх у Вялікую Айчынную вайну скідвалі лёгкія бомбы на пазіцыі ворага лётчыцы 46-га гвардзейскага начнога бамбардзіровачнага авіяцыйнага Таманскага Чырванасцяжнага і ордэна Суворова палка. Гэта быў жаночы авіяполк, а лётчыц ворагі называлі: “начныя ведзьмы”. Дык вось, тыя самалёты сталі ўжо гісторыяй. Адзін з адноўленых По-2 для здымак свайго фільма Леанід Якубовіч змог знайсці ў Мінскім аэраклубе імя Сяргея Грыцаўца.

Чым быў унікальны авіяполк? У ім ляталі толькі жанчыны. Учарашнія школьніцы й студэнткі ад 16 да 25 гадоў ставілі рэкорды на фронце па колькасці баявых вылетаў. Авіяполк удзельнічаў у вызваленні Беларусі, Крыма, Польшчы... Дзяўчаты грамілі ворага на яго тэрыторыі — у Германіі. А ляталі ж — на “швейнай машыны”, “этажэрцы”, “ціхаходзе”, як жартам празвалі ў вайну самалёт У-2. Пазней, у хрушчоўскую пару, яго назва была — “кукурузнік”. Любы авіятар-мужчына, пэўна, палічыў бы за абразу, калі б яму прапанавалі ваяваць на гэтай “несур’ёзнай” машыне: хуткасць каля 100 км/г, невялікая вышыня, маламагутны рухавік, адкрытая кабіна без бронеспінак, няма рацыі, а драўляныя крылы абцягнуты паркалем. На такім добра лятаць у бясхмарным небе ды ўлетку, пад павесы цёплага ветрыку. А вайна — гэта зусім іншы “фармат”... “Дунькін полк”, — кпілі часам з іх чырвонаармейцы. Так празвалі яны дзяўчат па імені кампалка Еўдакіі Бяршанскай, якой часам даводзілася быць для тых і замест маці.

Сапраўды, самалёт У-2 (По-2) савецкі авіяканструктар Мікалай Палікарпаў распрацаваў не для ваенных дзеянняў. Біплан прызначаўся для навучання й трэніровак курсантаў. Аднак у вайну дзяўчаты авіяпалка пасля 7 месяцаў засваення тэорыі й практыкі лётнай справы адразу выходзілі на ім у бой. Падымаліся ў неба ў любую непагадзь, дождж, зімовую сцюжу, 30-градусны мороз. І гэта — у адкрытай кабіне, без рацыі, нават без парашутаў (яны былі выдадзены лётчыцам недзе на другім годзе службы), з грузам бомбаў пад крыламі да 500 кілаграмаў. І гэта па 10–18 разоў за адну ноч. Абмаражэнні, недасыпанне, пастаянныя фізічныя ды эмацыйныя перагрузкі, палаючыя самалёты сябровак... А яны ўсё роўна ляталі!

Нязручная для паветраных баёў машына стала незаменнай ноччу ў ваенны час. Кволя жанчыны зрабілі тое, на што не рашыўся ніводзін мужчына: яны пераўтварылі недахопы вучэбнага самалёта на вайне ў яго перавагі. Бо заўважылі: невялікія хуткасць і вышыня палёту У-2 у параўнанні з самалётамі, якія мелі бамбардзі-

Такіх машын было выпушчана каля 30 тысяч, на сённяшні дзень ацалела толькі дзве, адна з іх ёсць у авіяпарку Мінскага аэраклуба. Яго начальнік Мікалай Мачанскі прызнаўся, што займаець По-2 там хацелі заўсёды. На легендарным У-2 курсанты аэраклуба пачыналі лятальную падрыхтоўку яшчэ ў 1934-м. Дарэчы, той самалёт быў набыты на членскія ўзносы піянераў і падараваны аэраклубу ў дзень яго адкрыцця. Новенькі По-2 з арыгінальным рухавіком былых часоў, са-

Леанід Якубовіч і Мікалай Мачанскі

ровачныя прыцэлы, павышалі дакладнасць бомбамятання і без тых. Да ўсяго на малой вышыні “швейнай машынка” з’яўлялася ў небе нечакана, і зенітчыкі не паспявалі адрэагаваць. Хуткасныя ж самалёты-знішчальнікі праляталі міма над “ціхаходам”, губляючы яго як цэль. Драўляныя крылы з паркалем планіравалі на зямлю нават і з дзіркамі ад куль. Слабае стракатанне маламагутнага рухавіка дазваляла бяспрумна й незаўважна даставіць смяротны груз углыб варажых пазіцый.

230 дзяўчат-незабудак за тры гады вайны больш за 24 тысяч разоў падымаліся ў начное неба, каб ляцець насустрач смяротнай небяспецы і скінуць бомбы на ворага. Яны знішчылі й пашкодзілі 17 перапраў, 9 цягнікоў, 176 аўтамабіляў, 86 агнявых кропак. Усяго не пералічыць... Таму, хто саб’е У-2, гітлераўскія камандзіры абяцалі жалезныя крыжы. А лётчыц ворагі называлі між сабой “начнымі ведзьмамі”: вельмі ж яны іх непакоілі. Чырвонаармейцы пачалі з цёплынёй зваць дзяўчат з “Дунькінага палка” “Сястрычкамі”, “Чайкамі” (па іх пазыўных), “Незабудкамі” (з-за вышых кветак на іх парцянках-анучах). У фільме

“Незабудкі. Бессмертный полк” ролі бяспрушных лётчыц выконваюць мінскія гімназисткі.

Каб зразумець сакрэт іх мужнасці, Леанід Якубовіч сам падняўся ў неба на легендарным У-2 (По-2). Ён зрабіў на “кукурузніку” экстрэмальны ўзлёт, правёў тэст на яго

Легендарны самалёт По-2

жывучасць, апрабаваў ранейшы спосаб бомбамятання над гістарычна-культурным комплексам “Лінія Сталіна” пад Мінскам. На прэзентацыі кінастужкі пра “Незабудак” Леанід Якубовіч выступаў перад курсантамі Беларускай акадэміі авіяцыі ды лётнага факультэта Ваеннай акадэміі як бывалы пілот. Вядомы многім па расійскай тэлеперадачы “Поле чудес” тэлевядучы — за штурвалам 20 год. Ён закончыў Калужскае авіяцыйнае лётна-тэхнічнае вучылішча ў 2002 годзе, мае 1870 гадзін налётаў, ведае 8 тыпаў лятальных апаратаў. У Мінскім аэраклубе Леанід Якубовіч асвоіў самалёт Ан-2 і верталёт Мі-2. Спецыяльна для здымак у фільме навучыўся лятаць на легендарным По-2.

браны на Харкаўскім авіязаводзе, выкупіў нядаўна ўладальнік групы кампаній “А-100” Аляксандр Цэнцер і падараваў аэраклубу (якому сёлета 85 гадоў!). (Дарэчы, Аляксандр і сам пілот, прычым актыўна лятае. А ў жніўні-верасні 2018-га на лёгкім аднаматорным вінтавым самалёце Cessna 182T пілоты Аляксандр Цэнцер і Андрэй Барысавец здзейснілі першы беларускі кругасветны пералёт. Стартваўшы 18 жніўня, яны былі ў палёце амаль месяц — прыземліліся на аэрадроме Ліпкі 15 верасня. Праляцелі 30000 кіламетраў, былі ў паветры 145 гадзін. Падрабязней — тут: <http://letim.by/> — Рэд.)

Апошнім часам, пасля пераезду ў Ліпкі, Мінскі аэраклуб мае адзін з найлепшых авіякомплексаў у Еўропе. У яго авіяпарку акрамя По-2 ёсць самалёты Ан-2 і ТВС-2 МС, а таксама спартыўныя Як-52, верталёты Мі-2 і Robinson R44. У здымках фільма былі задзейнічаны, акрамя По-2, самалёты Як-52 і верталёт Мі-2. Плануецца, што ў хуткім часе ў Ліпкі з аэрадрома Баравая пераедзе й Музей авіяцыйнай тэхнікі: на новай пляцоўцы размесціцца 45 рарытэтных лятальных машын.

Леанід Якубовіч любіць лятаць з аэрадрома ў Ліпках. У 2016-м пабываў на авіяфестывалі ў Шчучыне: там адраділі закінуты аэрадром. А летас быў ганаровым госцем на фестывалі “Пронебо” і чэмпіянаце свету па верталётным спорце на аэрадроме Баравая. Шукае ў Беларусі продкаў па бацькоўскай лініі. Некалькі гадоў таму наведваўся ў вёску Якубовічы, што на Гродзеншчыне, у Шчучынскім раёне. Вёска з такой назвай ёсць і ў Мінскім раёне. Хто ведае, можа з часам і там здыме свае фільмы?.. Бо, прызнаўся на сустрэчы ў Мінскім аэраклубе, яму вельмі “баліць вайна”.

Ганна Лагун

ЗЯМНЫ ПАКЛОН

Беларускія медалі — ветэранам з Самары

У горадзе на Волзе ветэраны, якія вызвалялі Беларусь ад ворагаў, атрымліваюць медалі “75 год вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў”

Яны сыходзяць назаўжды. Увесну 2019-га ў Самарскай вобласці жыло 115 удзельнікаў вызвалення Беларусі, а сёння іх — менш за 100. Але Беларусь памятае іх падзвігі. 21-22 лістапада медалі былі ўручаны ўдзельнікам вызвалення Беларусі з Ленінскага раёна Самары. Мы наведвалі ветэранаў дадому: узрост... Арганізатарам акцыі выступіла Самарская рэгіянальная грамадская арганізацыя па захаванні й развіцці самабытнасці беларускага наро-

да “Белая Русь”, нас падтрымала Губернская дума, адміністрацыя Ленінскага раёна горада, гарарганізацыя ветэранаў вайны, працы, Узброеных сіл ды праваахоўных органаў, дылерскі цэнтр “Беларусь”. Ва ўрачыстай цырымоніі разам са мной удзельнічалі дэпутат Думы Віктар Ягоршын, намесніца кіраўніка адміністрацыі раёна Ліяна Раздольская, кіраўніца ансамбля беларускай песні “Белая Русь” Зоя Ксяндзова з салісткай Таццянай Коршунавай.

Узнагароды ўручылі палкоўніку ў адстаўцы Канстанціну Жыжыну, Зіновію Хайкіну (ён родам з Гомельшчыны), маёру медслужбы ў адстаўцы Марце Фішылевай, Раісе Малкінай ды Івану Патапаву. Ад імя

кіраўніцтва Беларусі медалі даверылі ўручаць мне як палкоўніку ў адстаўцы. Мы гаварылі ветэранам словы ўдзячнасці, уручалі салодкія падарункі. А Зоя з Таццянай спявалі беларускую песню “Мы вам жадаем”. Ветэраны цёпла сустракалі нас, частавалі гарбатай з тортам, успаміналі гады вайны. Яны ўдзячныя Беларусі, асабіста Прэзідэнту Аляксандру Лукашэнку за памяць. Мы ж выказалі глыбокую ўдзячнасць ветэранам за іх служэнне Айчыне, за вызваленне Бацькаўшчыны, жадалі моцнага здароўя, доўгіх гадоў жыцця — з надзеяй уручыць ім медалі ў гонар 80-й гадавіны.

Алег Ксяндзоў, кіраўнік суполкі “Белая Русь”

Алег Ксяндзоў уручае медаль ветэрану Івану Патапаву

ТАЛЕНТЫ

3 крывінкай роднай прылучанка

На Чарнігаўшчыне прайшла прэзентацыя дзвюх новых кніжак пісьменніцы Ліліі Бандарэвіч-Чарненкі

Спадарыня Лілія — асоба романтичная. Неяк падзялілася з намі, што хочацца ёй зладзіць у юбілейны для сябе год (гл.: “Мацыёлы для спадарыні Ліліі” — ГР, 15.07.19) вытанчаную імпрэзу з нагоды выхаду сваіх новых кніжак на ўтульнай верандзе ў кавярні. Прычым і месца прыгледзела, і ўбор адпаведны выбрала-прыкупіла. Каб у сяброўскім коле паслухаць там добрую музыку, вершы, на поўныя грудзі ўдыхаючы водары восені, непаўторныя імгненні хуткаплыннага жыцця... Спадаемся, будучы яшчэ нагоды, спадарыня Лілія, каб спраўдзіць і такую мару! На гэты ж раз наша зямлячка, мяркуючы па здымках, згадзілася прэзентавацца ва ўтульнай зале Прылуцкай школы мастацтваў, і, як сама піша, імпрэза прайшла добра. Прычым і шмат музыкі цудоўнай там гучала! Даслала спасылкі на тэксты з інтэрнэту з паэтычнай назвай “Іі вірші пахнуць бузком та любістком, травамі стэпу і світлою печалю” свайго сябра Сяргея Дзюбы — прэзідэнта Міжнароднай літаратурна-мастацкай Акадэміі Украіны. Да таго ж паведаміла: “Деснянська правда” змясціла яе беларускія нататкі, а галоўрэда газеты Людміла Пархоменка (таксама, дарэчы, беларуска) спецыяльна прыязджала на святочную імпрэзу з Чарнігава ў Прылукі. “Вашыя газеты я таксама брала на прэзентацыю” — прыемны штрышок з восеньскага пісьма спадарыні Ліліі. Маюцца на ўвазе газеты з артыкулам пра саму юбілярку, якія мы ёй дасылалі.

Лілія Бандарэвіч-Чарненка, яе малодшая ўнучка Эля, сын Сяргей ды нявестка Святлана

Адметны, багаты на знакавыя даты год 2019-ы для “вядомай украінска-беларускай пісьменніцы-прылучанкі Ліліі Бандарэвіч-Чарненкі”, нагадвае Сяргей Дзюба. Бо і ў яе самой — юбілей, і 20 гадоў таму пабачыла свет яе першая, нашумелая тады кніга “Зона іграе блюз”. Важна, як бачым, пачаць добрую справу ў добрую пару — і тады ўсё склалася! Цяпер пісьменніца завяршыла ўжо 17 кніжак! Большасць з іх якраз Сяргей Дзюба “меў гонар і рэдагаваць, і перакладаць з беларускай мовы на ўкраінскую”. Хоць, удакладняе, “пані Лілія ўжо дзесяць рокаў вільно і гарно пішае ўкраінскаю, і я безмежна радзю за неі”. А нам — як не парадавацца! Гэта ж толькі на карысць беларуска-ўкраінскаму сяброўству. Да таго ж які каштоўны прыклад рускамоўным літаратарам у Беларусі, для якіх мова беларуская чамусьці непад’ёмная. То можа справа й не ў мове зусім — ва

ўнутраным прыязным настроі на мову зямлі, мову народа?

Дарэчы, сімвалічна, што юбілейная мастацкая імпрэза спадарыні Ліліі мела назву: “Спочатку было Слово”. Запрасіла на яе пісьменніца тых, хто з ёй праз усе гады творчасці, хто падтрымлівае, дапамагае ёй. Родным па духу людзям і прадставіла прылучанка з беларускімі родавымі каранямі дваіх сваіх новых “дзяцей”: паэтычную кнігу “Фрэскі” ды кнігу прозы “Янгола на парозі” (“Анёл на парозе”). Апошняю, дарэчы, склалі апавяданні, эсэ розных гадоў як на ўкраінскай, так і на беларускай мовах. Амаль усе праявілі творчы ўспадарыні Ліліі — з элементамі фальклору й містыкі. То можа калі-небудзь той патаемны свет захочуць бліжэй разгледзець і кінарэжысёры.

І быў гэта шчыры дыялог пісьменніцы ды сяброў яе творчасці. “Было шмат шчырых

усмешак, віншаванняў, ружаў і падарункаў, добрых жартаў і смеху, былі вершы, прысвечаныя Ліліі Бандарэвіч-Чарненцы ад калег па пярэ, — піша Сяргей Дзюба. Каму ж цікавыя падрабязнасці, хто хоча паглыбіцца ў вобразны свет пісьменніцы, дзе суседзяць “парадокс і шматмернасць, постмадэрнісцкія вобразы й метафары, іронія й пяшчота” — пашукайце ягоны згаданы тэкст у нэце. Атрымаеце асалоду. А заадно ўпэўніцеся: ведаючы рускую ды беларускую мову зразумець нам украінскую — зусім не праблема. “Вірші пахнуць бузком” — гэта ж “вершы пахнуць бэзам”! Іншая справа, што пісаць па-ўкраінску мастацкія творы, як тое “вільно і гарно” робіць таленавітая ўраджэнка беларускіх Ашмян — далёка не кожнаму пад сілу. Вось і робіць выснову Сяргей Дзюба: “Україно-білоруська пісьменніца Лілія Бандарэвіч — літаратарка еўрапейска. У сваіх тэкстах

інтэлігентнасць, довершенасць, шчырасць. Вона щоразу дивуе і зворушуе нас”. І на завяршэнне: “Після прочитання її прекрасних книг починаеш по-іншому дивитися на світ, почувашся щасливим і розумієш, що життя — чудове, не зважаючи ні на що”.

Пасля імпрэзы быў для спадарыні Ліліі чарговы “вал славы”, які пракаціўся ў тым ліку й праз яе старонку ў Фэйсбуку. Нам яна пісала: “Усе гэтыя дні я — зорка Фэйсбука. Добра, што ГЭТА закончылася, адшумела, адпела. Цяпер я вярнулася да свайго пісьмовага стала. Не Славы хачу, а Слова...”

Мы ж маем надзею, што ў хуткім часе новыя кнігі Ліліі Бандарэвіч-Чарненкі з’явяцца і ў кнігарнях Беларусі. Бо для нас яна — усё ж пісьменніца беларуска-ўкраінская, пры ўсёй павазе да ўкраінскіх знаўцаў яе творчасці. Дарэчы, і чарговы Мінскі міжнародны кніжны кірмаш, падрыхтоўка да якога ідзе поўным ходам, — пляцоўка фанная, каб прэзентаваць творчы наборак беларускі-прылучанкі, сяброўкі Саюза пісьменнікаў Беларусі. А калі б зладзіць на ім спецыяльны стэнд “Беларуская кніга за мяжой. Беларускія літаратары з замежжа”? Даўно просіцца! Паасобныя беларускія выспачкі з сусветнага Акіяну Літаратуры — чаму б не збіраць паціху ў Беларусі Літаратурны Мацярык! Некалі ж Якуб Колас вельмі слухна раіў: “То трэба грунт мець пад нагамі./ Каб не бадзяцца батракамі”.

Іван Ждановіч

ІМГНЕННІ ЖЫЦЦЯ

Талін спявае па-беларуску

На свяце “Восень па-беларуску ў вёсцы”, якое зладзілі ў эстонскай сталіцы, гучалі песні на беларускай мове

Восеньскія дзянькі ў Прыбалтыцы, як вядома, не песняць сонейкам. Частыя вятрыскі, дажджы навяваюць тужлівы настрой. Аднак 16 лістапада ў Доме нацыянальных меншасцяў “Ли́ра” ў Таліне светла і ўтульна было: расквеціўся дзень добрым настроем, усмешкамі ды рознымі пачастункамі. Сябры Беларускага таварыства “Лёс” гасцінна запрасілі талінцаў на свята “Восень па-беларуску ў вёсцы”. На свяце гучалі песні на беларускай мове, іх спявалі артысты з ансамбля, створанага пры суполцы. Песні знайшлі цёплы водгук у сэрцах глядачоў. Нашы гасці любаваліся выставай ільняных вырабаў. А цікаўныя шмат даведаліся пра

лён. Ці ведаеце вы, напрыклад, што калі насенне лёну пакласці ў абутак, то ён будзе даўжэй насяціца? Раней у лянное палатно беларускія павітухі прымалі нованароджаных, каб яны былі здаровыя. Ім перавязвалі воінаў, каб раны хутчэй гаіліся. Лічыцца ў беларусаў, што трохі насення лёну, зашытага ў вопратку, здольнае абараніць нас ад псуты й сурокаў. Яшчэ быў звычай: засцілаць лёнам ложка маладажонаў: “каб ніякая хворасць да іх не прывязалася”. “Дарэчы, яшчэ і ў нашым часе ў беларусаў ёсць ільняное вяслелле: яго адзначаюць муж і жонка, якія пражылі разам 4 гады. Шанавалася ў нашым родзе-народзе 28 кастрычніка як дзень Параскевы-льняніцы. У гэты дзень, сцвярджаюць даследчыкі народнай культуры, прынята было мяць-церці лён ды прыносіць яго ў царкву на асвячэнне.

А вялікапакутніца Параскева лічыцца ў народзе апякункаю жаночых рамёстваў, жаночае долі.

Госці нашы даведаліся пра розныя асаблівасці восені ў беларускай вёсцы. Скажам, пра сакрэты нарыхтовак на зіму. Мы раскрылі “вельмі смачны” вясковы рэцэпт квашання капусты, частавалі гасцей стравамі беларускай кухні. Сябры суполкі паказалі беларускі абрад Зажынкі, пагулялі з глядачамі ў беларускія гульні з бульбай. Атмасфера свята была сяброўскай, цёплай. На развітанне мы, як яго арганізатары, пачулі шчырыя словы падзякі, спадзяванні на новыя падобныя сустрэчы.

Таццяна Ніжнік, старшыня Беларускага таварыства “Лёс”, г. Талін, Эстонія

Даведка ГР. Беларуская суполка заснавана ў Таліне 27 мая 1997 года, і з таго часу ёй кіруе Таццяна Сцяпанавіч

На святочнай імпрэзе выступае самадзейны гурт “Лянок”

на Ніжнік. Родам яна з Быхаўскага раёна Магілёўшчыны. “У Талін прыехала да сястры ў 1974-м і засталася, выходзіць, назаўжды, — напісала нам кіраўніца суполкі. — Выйшла замуж, вельмі сумавала па Бацькаўшчыне, усё марыла вярнуцца назад, але ж вось так склаўся лёс”. Назва суполкі, як бачым, глыбокая й шматзначная. У 2011-м пры таварыстве створаны самадзейны ансамбль “Лянок”. Ім кіруе Галіна Міхайлаўна Багданец, родам з Баранавічаў, выйшла замуж на беларуса-марака. Суполка зберагае,

пашырае ў Эстоніі родную культуру, традыцыі, звычаі. Ладзіць абмены паміж школамі Эстоніі ды Беларусі, праводзіць сумесныя канцэрты з удзелам творчых калектываў з Бацькаўшчыны. Таварыства “Лёс” праводзіць штогод такія беларускія свята, як Купалле, Свята ўраджаю, Пакровы, Каляды, Масленіца, а таксама “Беларускія напевы”, “Нашы карані”, “Беларускія ўзоры”. У суполцы амаль 50 сяброў, найбольш актыўныя: Кацярына Дзідзенка, Вольга Чупрына, Раіса Бушук, Ганна Вішнёва, Людміла Дзіптон.

“Голас Радзімы”: хутка 65 гадоў!

Чытайце газету ў інтэрнэце на партале vziasda.by		Падпісання на газету “Голас Радзімы” можна ў паштовых аддзяленнях Беларусі		© “Голас Радзімы”, 2019		
Заснавальнік: Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Выдавецкі дом “Звезда”	Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а. Пакой 907. E-mail: golas_radzimy@tut.by Тэлефон: + 375-17-2871526	Рэдакцыйнае пасведчэнне №61. Выдадзена 16.07.2018 года Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь	Выдавец: Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Выдавецкі дом “Звезда”. Дырэктар – галоўны рэдактар Павел Якаўлевіч СУХАРУКАЎ	Аб’ём выдання: 2 друк. арк. Падпісана да друку: 12.12.2019 г. Наклад 365. Заказ – Выходзіць 2 разы на месяц	Месца друкавання: Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “БудМедыаПраект”. ЛП №02330/71 ад 23.01.2014. Вул. Веры Харужай, 13/61. 220123 Мінск, Рэспубліка Беларусь	Рукапісы прымаюцца толькі ў электронным выглядзе, не вяртаюцца і не рэанзуюцца. Пазіцыі рэдакцыі ды аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках “Голасу Радзімы”, могуць не супадаць